

تأثیر بیمه محصولات کشاورزی بر وضعیت اقتصادی روستاییان

پژوهش موردی: شهرستان سامان

دکتر اصغر نوروزی*، توران قاسمی**

بازنگری و تکمیل: حسین رسول‌اف (فراوند)

چکیده

در جهان امروز، مسائل مربوط به تأمین نیازهای غذایی، یکی از چالشهای بنیادی بشر، شناخته می‌شود و بخش کشاورزی نیز، به‌عنوان زیربنای تولیدات مواد غذایی، راهکار این چالش، به‌شمار می‌آید. در این راستا، به‌کار بستن سیاستهای مطلوب افزایش توان تولید و کاهش ریسک در بخش کشاورزی، از جمله برنامه‌هایی است که دستیابی به امنیت غذایی را فراهم می‌آورد. در این زمینه، بیمه محصولات کشاورزی، به‌عنوان سازوکاری مناسب برای کاهش ریسک اقتصادی و افزایش امنیت غذایی جامعه، مطرح است. از همین‌رو، این پژوهش، با هدف بررسی نقش بیمه محصولات کشاورزی در وضعیت اقتصادی روستاییان شهرستان سامان در استان چهارمحال و بختیاری، انجام گرفته است. نوع پژوهش، کاربردی بوده و روش آن، توصیفی-تحلیلی مبتنی بر پیمایش است. برای گردآوری اطلاعات نیز، روش کتابخانه‌ای و مطالعات میدانی به‌کار رفته است. انجام مطالعه میدانی، از راه طراحی و تکمیل پرسشنامه از سوی ۲۵۰ خانوار در روستاهای سوادجان، یاسه‌چاه، کاهکش، جمعلی و چلوان شهرستان سامان که به‌طور تصادفی انتخاب شده‌اند و نیز، ۳۰ نفر از کارشناسان و مسئولان مرتبط (صندوق بیمه کشاورزی و جهاد کشاورزی) صورت گرفته و اطلاعات به‌دست‌آمده نیز، با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج پژوهش، نشان‌دهنده تأثیر مطلوب بیمه محصولات کشاورزی بر اقتصاد روستاهای مورد بررسی است. همچنین، نتایج به‌دست‌آمده از آزمون کای اسکور نیز نشان می‌دهد که بیمه محصولات کشاورزی در بهبود درآمد، با ضریب ۲۲/۶۵، افزایش اشتغال، با ضریب ۱۳/۹۷ و افزایش محصولات کشاورزان، با ضریب ۱۸/۶، نقش مؤثری دارد؛ ولی بر افزایش سرمایه‌گذاری‌های بخش کشاورزی، تأثیر مطلوبی نداشته است.

کلیدواژه‌ها:

بیمه محصولات کشاورزی، ریسک، اقتصاد روستایی، شهرستان سامان.

مقدمه

امروزه، نقش کشاورزی در برنامه‌های توسعه اقتصادی از دیدگاه‌های گوناگون، بویژه از نظر اقتصاد تولید، فراهمسازی غذای جمعیت فزاینده جامعه و رویکرد توسعه روستایی، بیش از پیش مورد توجه برنامه‌ریزان و سیاستگذاران قرار دارد. با این همه، کشاورزی فعالیتی است که به خودی خود، همراه با مخاطره‌های گوناگون، از جمله خطرهای تولیدی، قیمتی و مالی است. در این میان، یکی از مواردی که پیوسته به‌عنوان بازدارنده و چالش فراروی توسعه این بخش مطرح شده، خطرپذیری در بُعد تولید محصول است. این مشکل، به دلیل احتمال رویدادن حوادث پیشبینی‌ناپذیر، همچون متغیرهای جوی و مانند آن، فزونی بیشتری یافته است.

از دیگر سو، بخش مهمی از تولیدکنندگان روستایی، توان مالی محدودی دارند و تمامی دارایی خود را در چرخه تولید برای هر دوره به کار می‌گیرند و گاهی کمترین خسارت وارد شده نیز می‌تواند زندگی آنها را نابود کند و یا شرایط زندگی را برای ادامه تولید، دشوار سازد. از همین رو، به‌کارگیری راهکارهای افزایش ضریب اطمینان برای سرمایه‌گذاری و کاهش میزان خسارتهای برخاسته از مخاطره‌های محیطی، ضروری است (۱۳).

در این راستا، بیمه محصولات کشاورزی، یکی از راهبردهایی است که می‌تواند در پایداری اقتصادی فعالیت‌های کشاورزی، نقش مؤثری داشته باشد و به توسعه پایدار کشاورزی کمک کند. همچنین به‌عنوان برنامه‌ای مؤثر برای مدیریت ریسک به‌کار برده شود، زیرا می‌تواند با افزایش درجه ریسک‌پذیری کشاورزان، جریان سرمایه‌گذاری آنها را به‌سوی بهره‌گیری از فناوریهای نوین و در نتیجه، افزایش کارایی بهره‌گیری از نهاده‌ها و همچنین، ایجاد امنیت در تولید فراورده‌های کشاورزی بینجامد (۱).

از نگاهی دیگر، تک محصولی بودن اقتصاد ایران و شرایط بحرانی در بازارهای جهانی نفت، از یکسو، باعث افزایش توجه به دیگر بخشهای اقتصادی شده و از سوی دیگر، خود این بخشها و

بویژه بخش کشاورزی، به علت ریسک و خطرپذیری بالا در برابر حوادث پیشبینی‌ناپذیر، بویژه از نوع طبیعی آن، نا امن شدن سرمایه‌گذاری را در این بخش مهم اقتصادی در پی داشته است؛ بنابراین، بهره‌گیری از رویکردهای نوین حمایتی و روی آوردن به گزینه‌های تازه، از جمله نوآوری‌های مدیریتی و بیمه، بویژه بهره‌مندی از مزیت‌های بیمه محصولات کشاورزی به‌عنوان راهکاری گریزناپذیر و کارآمدترین اهرم حمایتی و هدایتی برای دستیابی به هدفهای توسعه، باید مورد توجه ویژه قرار گیرد.

از دیدگاه نظری، «بیمه» برگرفته از واژه «بیما» و یا بیم (ترس) است و شماری از پژوهشگران نیز، آن را یک واژه پارسی کهن می‌دانند (۹). از دیدگاه حقوقی نیز، بر اساس ماده ۱ قانون بیمه مصوب سال ۱۳۱۶، بیمه، عقدی است که به موجب آن یک طرف تعهد می‌کند در ازای پرداخت وجه یا وجوهی، از طرف دیگری در صورت وقوع یا پدید آمدن حادثه، خسارت وارد شده بر او را جبران کند یا وجه معینی بپردازد. متعهد را بیمه‌گر، طرف تعهد را بیمه‌گذار، وجهی را که بیمه‌گذار به بیمه‌گر می‌پردازد، حق بیمه و آنچه را بیمه می‌شود، موضوع بیمه می‌نامند (۱۷).

«بیمه محصولات کشاورزی»، یکی از روشهای جبران زیانهای وارد شده به کشاورزان به علت عوامل آب‌وهوایی، آفت‌های گیاهی و مانند آن در طول زمان رشد محصول است (۱۵). به دیگر سخن، سازوکاری است مالی که هدف آن، حداقل کردن بی‌ثباتی برخاسته از خسارتهای برآمده از عوامل گوناگون و نامشخص در بخش کشاورزی و تقسیم ریسک است؛ به گونه‌ای که، کشاورزان را در برابر نابودی محصولاتشان با پرداخت حق بیمه، محافظت می‌کند (۶).

نلسون و لوهمن (۱۹۸۷) بیمه محصولات کشاورزی را سازوکاری برای مشارکت در ریسک می‌دانند که در عمل، موجب انتقال ریسک از بیمه‌گذاران به مؤسسه‌های بیمه‌کننده دولتی یا خصوصی می‌شود (۱). از دیدگاه ملور نیز، بیمه کشاورزی، نوعی فناوری برای کاهش ریسک و در نتیجه، افزایش کارایی کشاورزان در به‌کارگیری بهینه از عوامل تولید و گرایش بیشتر به

سرمایه‌گذاری در فعالیتهای کشاورزی است (۲۱). در تعبیری دیگر، بیمه کشاورزی، یکی از ابزارهای مالی تولیدات کشاورزی است که برای رویارویی با خطرهای مرتبط با رویدادهای نامطلوب طبیعی و تغییرات پیاپی آب‌وهوایی در آینده می‌توان از آن بهره‌گیری کرد (۲۰). همچنین، به باور بکر، بیمه محصولات کشاورزی، نوعی فناوری است که در آغاز ورود به جامعه روستایی، ممکن است با موانع مختلفی روبه‌رو شود. به‌طور کلی، بیمه، شکلی از مدیریت ریسک است که جلوی از دست دادن چیزی را که محتمل الوقوع باشد، می‌گیرد (۱۸).

از سوی، «اقتصاد روستایی»^۱ نیز، دربرگیرنده یک رشته فعالیتهای اقتصادی است که همگی فعالیتهای اقتصاد کشاورزی و غیر کشاورزی مناطق روستایی را در بر می‌گیرد (۳). فستوس اپتیمهین^۲ (۲۰۰۴) تأثیر اقتصادی بیمه کشاورزی را به سه نوع، به شرح زیر دسته‌بندی کرده است:

الف) تأثیر بیمه بر کشاورز: بیمه، باعث پدید آمدن ثبات درآمد کشاورزان و احساس آرامش در آنها خواهد شد. این انگیزه، کشاورزان را بیشتر به گسترش دادن فعالیتهایی می‌کشد که به تولید بیشتر محصولات کشاورزی می‌انجامد.

ب) تأثیر بیمه بر طرحهای اعتباری: بیمه کشاورزی اجازه می‌دهد تا اعطای تسهیلات اعتباری، برای رسیدن به دامنه گسترده‌تری از تضمین‌ها، کاهش هزینه بهره‌برداری از بانکها و همچنین، میزان وام بالاتری به کشاورزان، انجام شود.

ج) تأثیر بیمه بر ملت، به عنوان یک واحد: کشاورزانی که از ضرر و زیان حوادث فاجعه‌بار رنج می‌برند، به‌طور معمول، از دولت، انتظار کمک مالی دارند. به‌کار بستن بیمه به‌عنوان انگیزه تولید

1. Rural Economic
2. Festus M Epetimehin

در سطح کلان، تولید مواد غذایی را بهبود می‌بخشد و در نتیجه مردم را به کاهش واردات، ناگزیر می‌سازد (۱۸).

در این میان، برخی نیز دیدگاه خوشبینانه‌ای در این زمینه ندارند. از جمله: هیزل^۱ در زمینه کارکرد مناسب بیمه محصولات کشاورزی در کشورهای توسعه نیافته، بر اجرای نومیدکننده آن به دلیل نسبت بالای خسارت و هزینه‌های اجرایی و نیز بر بسنده نبودن نشانه‌ها برای نمایان کردن تأثیر مثبت بیمه محصولات زراعی روی بهره‌وری تولید و درآمد تأکید می‌کند. اسکیز^۲ و همکاران نیز، در زمینه اهمیت روشهای رویارویی با ریسک تولید در کشاورزی بر این باورند، ابزارها و سیاستهایی که از سوی واحدهای حمایتی موجود در هر منطقه طراحی می‌شود، برای رویارویی با ریسک، بسنده نیست (۱۲).

پیشینه و بنیادهای نظری پژوهش

بررسیهای انجام شده در مورد پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که همواره تأثیر بیمه محصولات کشاورزی بر اقتصاد روستایی و اقتصاد ملی، ذهن پژوهشگران را به خود مشغول داشته است. شمار بسیاری از کارهای پژوهشی مرتبط داخلی و خارجی نیز در این زمینه وجود دارد که در ادامه به چندی از آنها اشاره می‌شود. گفتنی است، تاکنون پژوهشی با این عنوان در منطقه مورد بررسی، انجام نشده است.

کهنسال (۲۰۰۶)، در پژوهشی با عنوان «بررسی اثرات اقتصادی- اجتماعی بیمه محصولات کشاورزی (شهرستان مشهد)» تأثیر بیمه را بر کاهش ریسک، بهبود عملکرد و افزایش اطمینان، مؤثر می‌داند (۸).

شاهنوشی و همکاران (۱۳۸۴)، در پژوهش خود با عنوان «تأثیر بیمه کشاورزی بر ارزش تولیدات زیربخش‌های زراعت و باغداری»، به این نتیجه رسیدند که بیمه محصولات کشاورزی بر ارزش تولیدات زیربخش‌های پیشگفته، تأثیر مثبت داشته است (۵).

1. Hazll, P.B.R
2. Skees, J.R

کرباسیان (۱۳۸۵)، در پژوهشی باعنوان: «نقش بیمه در اقتصاد»، نقش بیمه را در آسانسازی فعالیتهای

اقتصادی در جامعه مؤثر دانسته و به ارائه راهکارهایی برای بهبود تبلیغات بیمه‌ای پرداخته است (۷).

همتی و همکاران (۱۳۸۸)، در پژوهشی، «اهمیت بیمه محصولات کشاورزی در اقتصاد کشاورزی و

ملی» را بررسی کردند و نشان دادند که بیمه، همچون رهیافتی برای از بین بردن آسیبپذیری

روستاییان، مطرح است (۱۶).

نیک‌نامی و همکاران (۱۳۸۸)، در پژوهشی با عنوان: «اثرات بیمه محصولات کشاورزی بر وضعیت

اقتصادی گندمکاران خسارت‌دیده استان قم»، به این نتیجه رسیدند که بیمه توانسته است، ۹۰ درصد از

تغییرات را در زمینه اقتصادی تبیین کند (۱۴).

جهانبین و کاوه (۱۳۹۱) در پژوهش خود، به بررسی و تحلیل نقش بیمه محصولات کشاورزی در

توسعه پایدار روستایی در روستای عباس‌آباد شهرستان دره‌شهر، پرداخته و جایگاه بیمه را به‌عنوان

سازوکاری مناسب برای کاهش ریسک اقتصادی و بهبود و افزایش امنیت غذایی جامعه مطرح کرده‌اند.

نتایج آن پژوهش، نشان‌دهنده تأثیر مطلوب بیمه محصولات کشاورزی بر توسعه روستای مورد بررسی

است (۲).

نتایج پژوهش دهمرده و همکاران، پیرامون نگرش و رضایتمندی کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی،

نشان می‌دهد که بیمه، در زمینه افزایش تولید و بهبود وضعیت اقتصادی کشاورزان نقش مثبت داشته،

این حالی است که در زمینه کاهش ریسک نتوانسته است، نقش اصلی خود را نمایان سازد.

در پژوهشی که از سوی واندویر و یانگ^۱ (۲۰۰۵)، درباره «تأثیرات برنامه بیمه محصولات کشاورزی

دولت فدرال بر وسعت زمینهای گندم» انجام گرفته، این نتیجه به دست آمده است که بیمه محصولات

کشاورزی در تصمیم‌گیری‌های کشت، مؤثر است؛ از همین‌رو، هم بر تولیدات کشاورزی و هم بر قیمت‌های

آنها تأثیر می‌گذارد (۲۴).

در پژوهشی که از سوی اسمیت و باکوئت^۱ (۱۹۹۶) در مورد «بررسی تقاضای بیمه محصولات کشاورزی از سوی گندمکاران مونتانا» انجام گرفته است، آنها به این نتیجه رسیدند که متغیرهایی همچون میزان تحصیلات، سابقه روبرویی با خطر، میزان بدهی به مؤسسه‌ها و بانکها، نوسانهای میزان محصول تولیدی و نیز، نرخ حق بیمه، بر مشارکت کردن کشاورزان در طرح بیمه مؤثر است (۲۲).

همچنین، فستوس اپتیمهین (۲۰۰۴)، در پژوهشی با عنوان «بیمه کشاورزی در نیجریه و تأثیر اقتصادی آن»، سیاستهای بیمه کشاورزی را همچون اوراق بهادار برای بانکها به عنوان پرداخت غرامت مالی کشاورزان و همچنین، فراهم کننده بودجه برای وام خدماتی، می‌داند (۱۸).

جان کوئیگین^۲ و همکاران (۱۹۸۲) نیز در پژوهش خود با عنوان «محصولات زراعی و بیمه زراعی، مطالعه تجربی خطرهای رفتاری بیمه‌گذاران» در استرالیا، به تأثیر مطلوب بیمه بر افزایش محصول گندم اشاره دارند (۱۹).

سامنر^۳ و همکاران (۲۰۱۰)، بر این باورند که طراحی و پیاده‌سازی برنامه بیمه محصولات بدون تولید بالقوه محصول، مشکل‌ساز است. همچنین، نقش بیمه را می‌توان در راهبردهای کاهش ریسک، تشویق در به‌کارگیری محصولات زیست‌فناوری، بالابردن انگیزه کشاورزان در تولید، حفظ کسب‌وکار و افزایش تولید، مؤثر دانست (۲۳).

با توجه به آنچه گفته شد، بویژه اهمیت نقش بیمه در اقتصاد روستایی، در این پژوهش، به بررسی نقش بیمه محصولات کشاورزی در اقتصاد روستاییان شهرستان سامان استان چهارمحال و بختیاری، پرداخته شده است. این شهرستان، به دلیل قرار گرفتن در مسیر زاینده‌رود، یکی از مهمترین قطبهای کشاورزی و باغداری استان چهارمحال و بختیاری و کشور، برشمرده می‌شود؛ به گونه‌ای که ۱۳ درصد از بادام کشور در این منطقه تولید می‌شود. همچنین، از لحاظ داشتن ۱۰ درصد منابع آبی، ۴۶ هزار هکتار باغ و بیش از ۲۰۰ هزار هکتار زمینهای کشت‌پذیر برای باغ، یکی از مناطق و قطبهای مستعد توسعه باغهای زاگرس به‌شمار می‌رود. با این همه، آفتها و بیماریهای گیاهی و شرایط اقلیمی فصلی ناگهانی همچون بارش

1. Smith & Baquet
2. John Quiggin et al
3. Sumner et al

تگرگ، سرمازدگی، خشکسالی و مانند آن، بر این روند و توانمندیها، اثر منفی گذاشته است و کشاورزان را از ادامهٔ فعالیتهای باز می‌دارد. در این میان، نقش بیمه به‌عنوان سیاستی در راستای حمایت از کشاورز، اقتصاد روستا و سرانجام، اقتصاد ملی مطرح می‌شود. بنابراین در این پژوهش، به‌دنبال پاسخگویی به این پرسش خواهیم بود که آیا بیمهٔ محصولات کشاورزی بر وضعیت اقتصادی روستاهای شهرستان سامان، تأثیر مطلوبی دارد؟

مهمترین هدفهای مورد نظر در این پژوهش نیز، دربردارنده: بررسی نقش بیمه در توسعهٔ اقتصاد روستایی منطقه، تبیین جایگاه بیمه در افزایش محصولات کشاورزی، افزایش اشتغال، درآمد و رفاه اقتصادی، ارائهٔ پیشنهادها و راهکارهایی برای بهبود و افزایش نقش بیمه محصولات کشاورزی در اقتصاد روستاییان و سرانجام، تلاش در راستای تحقق یافتن توسعهٔ اقتصادی به‌عنوان یکی از ابعاد توسعهٔ پایدار روستایی در منطقه مورد بررسی، بوده است.

اینک، برپایه موضوع، مسئله پژوهش و هدفهای پیشگفته، این فرض مطرح است که به‌نظر می‌رسد، بیمهٔ محصولات کشاورزی بر وضعیت اقتصادی منطقه، تأثیر مطلوبی داشته باشد. ابعاد مختلف اقتصاد روستاییان نیز، دربرگیرنده ثبات درآمدکشاورزان، افزایش تولید محصولات کشاورزی، سرمایه‌گذاری در کشاورزی و باغداری و بهبود و افزایش فرصتهای شغلی است.

روش و ابزارهای پژوهش

این پژوهش، از دیدگاه هدف، کاربردی است و برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز آن، از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی، بهره گرفته شده است. در این راستا، مبانی اندیشه‌ای مرتبط با موضوع از منابع داخلی و خارجی به شکل کتابها، مقاله‌ها، نشریه‌ها و همچنین آرشیو اطلاعاتی صندوق بیمهٔ کشاورزی، جهاد کشاورزی و مانند آن، گردآوری و تدوین گردید و در روش میدانی نیز، با تنظیم و تکمیل پرسشنامه در چارچوب هدفهای مورد نظر، به گردآوری اطلاعات پرداخته شد.

پرسشنامه به‌کار رفته، دربرگیرنده دو دسته پرسشهای عمومی (مشخصات فردی) و تخصصی بوده و برای امتیازدهی و ارزشگذاری کمی پرسشهای تخصصی نیز از طیف لیکرت، و به منظور آزمون فرضیه‌ها

هم، از آزمون خی دو (کای اسکوئر) بهره‌گیری شده است. روایی پرسشنامه، با نظر استادان مجرب و صاحب‌نظر، مورد تأیید قرار گرفته و برای سنجش پایایی نیز، از ضریب آلفای کرونباخ بهره‌گیری شده که مقدار آن برای تعداد ۱۹ پرسش تخصصی پرسشنامه ویژه کشاورزان، ۰/۹۳۸ و برای پرسشنامه کارشناسان، ۰/۷۳۶، به‌دست آمده است (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: برآورد پایایی پرسشنامه در نرم‌افزار SPSS

کارشناسان		کشاورزان	
تعداد پرسش	تعداد پرسش	آلفای کرونباخ	تعداد پرسش
۱۹	۱۹	۰/۷۳۶	۱۹
۰/۹۳۸			

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

جامعه آماری نیز، دربرگیرنده دو گروه: روستاییان و بهره‌برداران ساکن در منطقه، و کارشناسان و متخصصان مربوط است. بر این اساس از ۲۳ روستای این شهرستان، تعداد ۵ روستا (جدول شماره ۲) به روش خوشه‌ای و تصادفی، انتخاب شده و حجم این جامعه نیز، ۱۲۸۲ نفر است که برای تعیین حجم نمونه آن، فرمول کوکران به کار گرفته شد:

$$n = \frac{Z^2 pqN}{d^2(N-1) + Z^2 pq}$$

که بر این اساس و با در نظر گرفتن خطای ۰/۰۵، تعداد نمونه ۲۹۶ تعیین شد که با کاربرد فرمول تعدیل، تعداد ۲۴۷ نفر، محاسبه و سرانجام، ۲۵۰ پرسشنامه، تکمیل شده است.

$$n_1 = \frac{n}{1 + \frac{n}{N}} \quad n_1 = \frac{296}{1 + \frac{296}{1282}} = 247$$

جدول شماره ۲: مشخصات و حجم نمونه در روستاهای انتخابی برای تکمیل پرسشنامه

شهرستان	بخش	روستای نمونه	خانوار	جمعیت سال ۹۱	تعداد نمونه
سامان	مرکزی	چلوان	۲۲۶	۷۷۸	۴۴
		کاهکش	۲۲۵	۷۶۴	۴۳
		جمعالی	۱۸۹	۶۳۰	۳۶
	هوره	یاسه‌چاه	۲۳۸	۷۶۲	۴۶
		سوادجان	۴۰۴	۱۴۴۳	۷۸

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

متغیر مستقل در این پژوهش، بیمه محصولات کشاورزی است که تأثیرهایی در وضعیت اقتصادی روستاییان خواهد گذاشت و متغیر وابسته نیز، اقتصاد روستایی است که از بیمه کشاورزی، تأثیرهایی خواهد پذیرفت. برای ارزیابی و تحلیل، ابعاد و مؤلفه‌های اقتصاد روستایی به شرح جدول شماره ۳، تدوین شده است.

جدول شماره ۳: ابعاد و مؤلفه‌های پژوهش

مؤلفه‌ها	ابعاد اقتصادی	ردیف
بهبود شرایط درآمد	ثبات درآمد	۱
کاهش فاصله طبقاتی		
افزایش قدرت خرید		
افزایش پس‌انداز		
کاهش سلفخری		
ثبات و پایداری درآمد		
افزایش انگیزه برای کشت‌وکار	افزایش محصولات کشاورزی	۲
افزایش انگیزه برای بهبود کیفیت محصول		
مدیریت و کنترل آفتها		
زمانبندی و برنامه‌ریزی برای کشت‌وکار	سرمایه‌گذاری در زمینه کشاورزی	۳
اطمینان از سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی		
افزایش پس‌انداز برای سالهای خسارتزا		
افزایش گرایش به سرمایه‌گذاری در کشاورزی	افزایش و بهبود فرصتهای شغلی	۴
ایجاد فرصتهای شغلی در بخش کشاورزی		
ایجاد فرصتهای شغلی در بخش غیرکشاورزی		
افزایش اشتغال زنان و جوانان		

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

منطقه مورد بررسی، شهرستان سامان است که برپایه مصوبه هیئت دولت در سال ۱۳۹۱ از شهرستان شهرکرد، جدا و شهرستان مستقلی شده است. این شهرستان، دربردارنده چهار دهستان: سامان، هوره، چما و دهستان زرین است و در جمع، ۲۳ آبادی را در بر می‌گیرد و در موقعیت ۵۰ درجه و ۵۴ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۵۶ دقیقه طول شرقی و ۳۲ درجه و ۲۷ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۲۸ دقیقه عرض شمالی در ارتفاع ۲۰۸۵ متری از سطح دریا، در ۲۱ کیلومتری شهرکرد، مرکز استان چهارمحال و بختیاری قرار دارد. وضعیت جغرافیای طبیعی آن، به تقریب، کوهستانی و دارای تپه‌ماهورهای بسیار و سرسبز و پُر درخت است که در ناحیه کوهستانی

زاگرس قرار دارد و برپایه طبقه‌بندی انجام گرفته از سوی دکتر کریمی، دارای اقلیم نیمه‌مرطوب با تابستان معتدل و زمستان بسیار سرد است (۱۱).

از سویی، بر اساس چند سرشماری عمومی، جمعیت روستاهای این شهرستان، به ترتیب در سال ۱۳۷۵، برابر با ۱۸۶۷۸ نفر، در سال ۱۳۸۵، برابر با ۱۹۶۸۰ نفر و در سال ۱۳۹۰ نیز، ۲۰۵۶۸ نفر بوده است (۱۰). اقتصاد کشاورزی منطقه نیز در درجه نخست، برپایه باغداری است، به گونه‌ای که ۱۳ درصد از بادام کشور در این منطقه تولید می‌شود (۴).

یافته‌های پژوهش و بحث

چنانکه پیشتر نیز گفته شد، برای بررسی نقش بیمه محصولات کشاورزی در توسعه اقتصادی روستاییان با کاربرد روش پیمایشی در این پژوهش، به تکمیل ۲۵۰ پرسشنامه مربوط به بهره‌برداران در سطح ۵ روستای شهرستان سامان و همچنین، تعداد ۳۰ پرسشنامه مربوط به کارشناسان و متخصصان، پرداخته شد که نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش، در ادامه و در چارچوب دو مبحث یافته‌های توصیفی و استنباطی ارائه می‌شوند.

الف. یافته‌های توصیفی

۱- یافته‌های توصیفی کشاورزان

وضعیت سنی: نتایج به‌دست‌آمده در این زمینه، نشان می‌دهد که ۴۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان، بین ۲۰-۴۰ سال، ۳۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان، بین ۴۰-۶۰ سال، ۱۸/۴ درصد، بین ۶۰-۸۰ سال و ۲/۸ درصد نیز، بیشتر از ۸۱ سال سن داشته‌اند.

وضعیت جنسی: نتایج پژوهش نشان داد که ۹۲/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان، مرد و ۷/۲ درصد از آنها، زن هستند.

تحصیلات: ۱۷/۶ درصد از پاسخدهندگان، بی‌سواد، ۳۰ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، ۱۴/۸ درصد، تحصیلات راهنمایی، ۲۴/۴ درصد، دیپلم، ۶/۴ درصد دارای فوق‌دیپلم و ۶/۸ درصد نیز دارای تحصیلات لیسانس هستند.

وضعیت شغلی: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که شغل اصلی ۷۲ درصد از پاسخدهندگان، کشاورزی، ۴/۸ درصد کارگری، ۳/۲ درصد، کارمندی و ۲۰ درصد نیز، آزاد است.

تعداد اعضای خانوار: ۴۷/۲ درصد از خانوارها، بین ۱ تا ۳ نفر، ۴۶ درصد بین ۴ تا ۶ نفر و ۶/۸ درصد نیز، تعدادشان بالاتر از ۷ نفر بوده است.

میزان مالکیت زمین: ۳۵/۶ درصد از پاسخگویان، کمتر از ۱ هکتار، ۵۴/۸ درصد، بین ۱ تا ۳ هکتار و ۶/۴ درصد از آنها، ۴ هکتار و بیشتر، زمین داشته‌اند.

میزان درآمد: باتوجه به نتایج به‌دست‌آمده، ۱۲/۸ درصد از پاسخگویان، دارای درآمدی کمتر از ۵۰۰ هزار تومان، ۵۲/۸ درصد بین ۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون، ۲۷/۲ درصد، بالاتر از ۱ میلیون تومان بوده و درآمد ۷/۲ درصد نیز، گزارش نشده است.

نسبت کشاورزان بیمه‌گذار به کل: با توجه به چیره بودن اقتصاد کشاورزی در منطقه مورد بررسی، و در دسترس مخاطره‌های مختلف قرار داشتن این اقتصاد، همه باغداران مورد بررسی (۱۰۰ درصد)، زیر پوشش بیمه محصولات کشاورزی قرار دارند.

تناسب خسارت و غرامت: برپایه نظر پاسخگویان، پرداخت غرامت در بیشتر مواقع با خسارت واردشده به کشاورزان متناسب و همخوان نبوده است. این نسبت، نشاندهنده ۲۵/۶ درصد تناسب و ۷۴/۴ درصد، نبود تناسب است.

روند و سرعت پرداخت غرامت: پاسخدهندگان به این پرسش، ۴۹/۶ درصد پاسخ مثبت و ۵۰/۴ درصد، پاسخ منفی داده‌اند.

رضایتمندی از بیمه دولتی یا خصوصی: ۸۸/۸ درصد از پاسخگویان، رضایت از بیمه دولتی و ۱۱/۲ درصد، رضایت از بیمه خصوصی را مطرح کردند.

۲- یافته‌های توصیفی مسئولان و کارشناسان

وضعیت سنی: نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ۹۰ درصد از پاسخدهندگان، بین ۳۱-۵۰ سال سن داشته و ۱۰ درصد، زیر ۳۰ و یا بالای ۵۰ سال بوده‌اند.

وضعیت جنسی: برپایه پاسخهای پرسشنامه مسئولان، ۹۰ درصد از پاسخگویان، مرد و ۱۰ درصد، زن هستند.

تحصیلات: ۷۳/۳ از پاسخگویان، دارای درجه لیسانس و ۲۶/۷ فوق لیسانس و بالاتر هستند.

تناسب خسارت و غرامت: برپایه نظر کارشناسان، پرداخت غرامت در بیشتر مواقع، با خسارت واردشده به کشاورزان متناسب نبوده است. این نسبت، دربردارنده ۴۰ درصد تناسب، و ۶۰ درصد، نبود تناسب است.

روند و سرعت پرداخت غرامت: پاسخدهندگان به این پرسش، ۷۶/۷ درصد، پاسخ مثبت و ۲۳/۳ درصد، پاسخ منفی داده‌اند.

رضایتمندی از بیمه دولتی یا خصوصی: ۶۰ درصد از مسئولان و کارشناسان، از بیمه دولتی و ۴۰ درصد نیز، از بیمه خصوصی رضایت دارند.

متوسط سطوح بیمه‌شده از سوی کشاورزان: برپایه نظر کارشناسان، بیشترین سطوحی که کشاورزان اقدام به بیمه آن کرده‌اند، بین یک تا دو هکتار (۸۳/۳ درصد) است.

میزان(شدت) خسارت واردشده به کشاورزان: از دیدگاه ۲۶/۷ درصد کارشناسان، بیشترین خسارت واردشده به کشاورزان تاکنون، بین ۲۵ تا ۵۰ درصد بوده است. در حالی که ۵۶/۷

درصد کارشناسان، این میزان را بین ۵۰ تا ۷۵ درصد دانسته‌اند و سرانجام، ۱۶/۷ درصد نیز، رقم بیش از ۷۵ درصد را بیان داشته‌اند. نوع خسارت واردشده: برپایه نظر ۸۶/۷ درصد از مسئولان و

کارشناسان، بیشترین نوع خسارت وارد شده به محصولات کشاورزی منطقه، سرمازدگی است و در اوایل بهار که همزمان با فصل شکوفه دادن درختان است، روی می‌دهد و در جایگاه دوم، خشکسالی (با ۱۳/۳ درصد) جای دارد.

ب- یافته‌های استنباطی و آزمون فرضیه‌های پژوهش

آزمون فرضیه نخست پژوهش

H1 = بیمه محصولات کشاورزی می‌تواند عاملی برای ثبات درآمد کشاورزان منطقه باشد.

H0 = بیمه محصولات کشاورزی نمی‌تواند عاملی برای ثبات درآمد کشاورزان منطقه مورد بررسی باشد.

در این راستا، با توجه به مؤلفه‌های مختلف در ثبات درآمد، در آغاز به آزمون متغیرها پرداخته، و سپس، جمع‌بندی کلی از آزمون فرضیه نخست ارائه شد. براساس مقیاس متغیرها، حجم نمونه و درجه آزادی؛ برای تأیید و یا رد کردن فرضیه و آزمون معنیداری آن، آزمون خی‌دو به کار رفت که نتایج آن در جدولهای شماره ۴ و ۵ نشان داده شده است.

جدول شماره ۴: آزمون معنیداری خی‌دو (χ^2) مربوط به فرضیه نخست پژوهش

مؤلفه‌های ثبات درآمد	کای اسکوئر (خی‌دو)	درجه آزادی	سطح معنیدار sig	ارتباط معنیدار
کشاورزان	۴/۴	۴	۰/۰۳۴	وجود دارد
	۳/۸	۴	۰/۰۰	وجود دارد
	۱/۹	۴	۰/۰۱۲	وجود دارد
	۲/۵۸	۴	۰/۲۳	وجود ندارد
	۱/۶۸	۴	۰/۰۰۵	وجود دارد
	۲/۹۴	۴	۰/۰۱۲	وجود دارد
مستوزان	۹/۳	۴	۰/۰۵	وجود دارد
	۲/۸	۴	۰/۱۴	وجود ندارد
	۴/۴	۳	۰/۰۰۲	وجود دارد
	۴/۱	۴	۰/۱	وجود ندارد
	۴/۴	۳	۰/۰۰۲	وجود دارد
	۳۰	۴	۰/۰۰	وجود دارد

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۵: جمع‌بندی کلی آزمون فرض نخست پژوهش

ارتباط معنیدار	میزان آلفا	سطح معنیدار sig	درجه آزادی	مقدار بحرانی جدول	کای اسکوتز	ثبات درآمد کشاورزان
وجود دارد	۰/۰۵	۰/۰۴۸	۲۴	۳۶/۴۱۵	۱۷/۳	کشاورزان
وجود دارد	۰/۰۵	۰/۰۴۹	۲۲	۳۳/۹۲۴	۲۸	مسئولان

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

چنانکه از نتایج نمایان است، خي دوهاي محاسبه شده، از ميزان خي دو جدول، کوچکتر و ميزان sig يا سطح معنيداري، کمتر از ۵ درصد است؛ بنابراین از نظر کشاورزان منطقه و مسئولان (کارشناسان)، بیمه محصولات کشاورزی، بر درآمد و ثبات آن، تأثیر مثبت داشته است و فرض نخست پژوهش، مورد تأیید قرار می‌گیرد.

آزمون فرضیه دوم پژوهش

H1 = بیمه محصولات کشاورزی می‌تواند عاملی برای پیشبرد افزایش محصولات کشاورزی منطقه مورد بررسی باشد.

H0 = بیمه محصولات کشاورزی نمی‌تواند عاملی برای پیشبرد افزایش محصولات کشاورزی منطقه مورد بررسی باشد.

در این فرضیه، متغیر افزایش محصولات کشاورزی دربردارنده مؤلفه‌های مختلفی است که درصد و فراوانی آنها از نظر کشاورزان و کارشناسان، محاسبه، و سپس به آزمون تک تک متغیرها پرداخته شد. برای تأیید و رد کردن فرضیه و آزمون معنیداری آن، آزمون خي دو به کار رفت که نتایج آن بر اساس خروجی نرم‌افزار SPSS در جدولهای شماره ۶ و ۷ نمایان است.

جدول شماره ۶: آزمون معنیداری خي دو (χ^2) مربوط به فرض دوم پژوهش

ارتباط معنیدار	سطح معنیدار sig	درجه آزادی	کای اسکوتز	مؤلفه‌های افزایش درآمد	
وجود دارد	۰/۰۰	۴	۱/۶	افزایش انگیزه کشت‌وکار	کشاورزان
وجود دارد	۰/۰۳	۴	۱/۴	اطمینان خاطر برای تداوم فعالیت کشاورزی	
وجود دارد	۰/۰۰۵	۴	۳/۶	کنترل آفتها	
وجود دارد	۰/۰۰	۴	۰/۱۹	افزایش انگیزه برای بهبود کیفیت محصول	
وجود ندارد	۰/۳۱	۴	۱/۷	برنامه‌ریزی و زمانبندی کشت‌وکار	مسئولان
وجود دارد	۰/۰۰۲	۳	۴/۴	افزایش انگیزه کشت‌وکار	
وجود دارد	۰/۰۰	۳	۳/۴	اطمینان خاطر برای تداوم فعالیت کشاورزی	
وجود دارد	۰/۰۲	۳	۶/۲	کنترل آفتها	
وجود دارد	۰/۰۰	۴	۳/۴	افزایش انگیزه برای بهبود کیفیت محصول	مسئولان
وجود ندارد	۰/۳۲	۴	۲/۰۶	برنامه‌ریزی و زمانبندی کشت‌وکار	

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۷: جمع‌بندی کلی آزمون فرض دوم پژوهش

میزان آلفا	سطح معنیدار sig	درجه آزادی	مقدار بحرانی جدول	کای اسکوتر	متغیر: افزایش میزان محصول
۰/۰۵	۰/۰۴۹	۲۰	۳۱/۴۱۰	۸/۴۹	پرسشنامه کشاورزان
۰/۰۵	۰/۰۴۸	۱۷	۲۷/۵۸۷	۱۹/۴۶	پرسشنامه مسئولان

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که خی دوهای محاسبه شده از میزان خی دو جدول، کوچکتر بوده و سطح معنیداری (sig) کوچکتر از ۵ درصد است؛ بنابراین میان بیمه محصولات کشاورزی و افزایش محصولات کشاورزی، رابطه معنیدار و مثبتی وجود دارد. از همین رو، فرض صفر، رد می‌شود و فرضیه دوم، مورد تأیید قرار می‌گیرد.

آزمون فرضیه سوم پژوهش

H1 = بیمه محصولات کشاورزی می‌تواند عاملی برای افزایش سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در منطقه مورد بررسی باشد.
 H0 = بیمه محصولات کشاورزی نمی‌تواند عاملی برای افزایش سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در منطقه مورد بررسی باشد.
 در این فرضیه نیز، نخست، به آزمون تک تک متغیرها با بهره‌گیری از آزمون خی دو پرداخته شد (جدول شماره ۸) و سپس جمع‌بندی کلی و محاسبه خی دو برای کل متغیرهای فرض سوم و مربوط به دو گروه از نمونه مورد بررسی، انجام گرفت (جدول شماره ۹).

جدول شماره ۸: آزمون معنیداری خی دو مربوط به فرض سوم پژوهش

ارتباط معنیدار	سطح معنیدار sig	درجه آزادی	کای اسکوتر	مؤلفه‌های افزایش درآمد	گروه
وجود ندارد	۰/۹۱	۴	۷/۹	اطمینان از سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	کشاورزان
وجود ندارد	۰/۹۹	۴	۹/۲۵	توجه به روشهای نوین کشاورزی	
وجود ندارد	۰/۸۷	۴	۱۷/۸	گرایش به سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	
وجود ندارد	۰/۷۷	۴	۷/۸	سرمایه‌گذاری در بخش صنایع کشاورزی	
وجود ندارد	۰/۸۱	۴	۷/۵	افزایش پس‌انداز برای سالهای خسارت‌زا	
وجود ندارد	۰/۹۵	۴	۰/۳۱	اطمینان از سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	مسئولان
وجود دارد	۰/۰۵	۴	۹/۳	توجه به روشهای نوین کشاورزی	
وجود ندارد	۰/۲۷	۴	۹/۱	گرایش به سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	
وجود ندارد	۰/۲۷	۴	۹/۱	سرمایه‌گذاری در بخش صنایع کشاورزی	
وجود ندارد	۰/۴۹	۴	۳/۳	افزایش پس‌انداز برای سالهای خسارت‌زا	

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۹: جمع‌بندی کلی آزمون فرض سوم پژوهش

میزان آلفا	سطح معنیدار sig	درجه آزادی	مقدار بحرانی جدول	کای اسکوتر	متغیر: افزایش سرمایه‌گذاری
۰/۰۵	۰/۸۷	۲۰	۳۱/۴۱۰	۵۰/۲۵	کشاورزان
۰/۰۵	۲/۰۳	۱۹	۳۰/۱۴۴	۳۱/۱۱	مستولان

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

چنانکه جدول شماره ۸ نشان می‌دهد، خی‌دوهای محاسبه شده، از میزان خی‌دو جدول بزرگتر بوده و سطح معنیداری (sig) بزرگتر از آلفا ($\alpha=0/05$) است؛ از این رو می‌توان گفت، میان بیمه محصولات کشاورزی و افزایش سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، رابطه معنیداری وجود ندارد.

نتایج به‌دست‌آمده پس از انجام میانگین کای اسکوتر (خی‌دو) و سطح معنیداری، نشان داد که میزان خی‌دو آلفای به‌دست‌آمده از میزان مشخص شده، بزرگتر است؛ بنابراین می‌توان چنین برداشت کرد که از نظر کشاورزان منطقه و مستولان، بیمه کشاورزی بر افزایش میزان سرمایه‌گذاری‌های بخش کشاورزی، تأثیر مثبت نداشته است. از همین رو، فرض صفر (H_0) تأیید، و فرض H_1 رد می‌شود.

آزمون فرضیه چهارم پژوهش

H_1 = بیمه محصولات کشاورزی می‌تواند عاملی برای بهبود و افزایش (ارتقا) فرصتهای شغلی در منطقه باشد.

H_0 = بیمه محصولات کشاورزی نمی‌تواند عاملی برای بهبود فرصتهای شغلی در منطقه باشد.

در این فرضیه، متغیر افزایش اشتغال، به زیربخش‌های مختلف (جدول شماره ۱۰) طبقه‌بندی، و سپس به آزمون تک‌تک متغیرها پرداخته شد. برای تأیید و رد کردن فرضیه و آزمون معنیداری نیز، آزمون خی‌دو (χ^2) به کار رفت.

جدول شماره ۱۰: آزمون معنیداری خی‌دو (χ^2) مربوط به فرض چهارم پژوهش

مؤلفه‌های افزایش فرصتهای شغلی جدید	کای اسکوتر	درجه آزادی	سطح معنیدار sig	ارتباط معنیدار
کشاورزان	۰/۹	۴	۰/۰۴	وجود دارد
	۶/۹	۴	۰/۰۴	وجود دارد
مستولان	۴/۴	۴	۰/۰۳	وجود دارد
	۴/۴	۴	۰/۰۰۶	وجود دارد
	۷/۳	۴	۰/۰۵	وجود دارد
	۷/۳	۴	۰/۰۵	وجود دارد

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

چنانکه نتایج جدول شماره ۱۰ نشان می‌دهد، خیدوهای (X^2) به‌دست‌آمده از میزان خیدو (X^2) جدول (۷/۷۷) کوچکتر بوده و سطح معنیداری (sig) کوچکتر از آلفا ($\alpha=0/05$) است؛ بنابراین نمایان می‌شود که میان بیمه محصولات کشاورزی و افزایش محصولات کشاورزی، رابطه معنیداری وجود دارد. نتایج نشان داد که میزان خیدو به‌دست‌آمده، از میزان خیدو جدول، کوچکتر بوده و سطح معنیداری نیز از میزان $0/05$ کوچکتر است؛ بنابراین نمایان می‌شود که از نظر کشاورزان منطقه، بیمه کشاورزی در افزایش میزان اشتغال در بخش کشاورزی، تأثیر مثبت داشته است. بنابراین فرض صفر (H_0) رد می‌شود و H_1 مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جدول شماره ۱۱: جمع‌بندی کلی آزمون فرض چهارم پژوهش

میزان آلفا	سطح معنیدار sig	درجه آزادی	مقدار بحرانی جدول	کای اسکوتر	متغیر: ایجاد فرصتهای شغلی
۰/۰۵	۰/۰۳۶	۱۲	۲۱/۰۲۶	۱۸/۲	کشاورزان
۰/۰۵	۰/۰۳۵	۱۲	۲۱/۰۲۶	۱۹	مسئولان

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری

داده‌های جدول شماره ۱۲، نتیجه کلی برگرفته از این پژوهش را نشان می‌دهد. چنانکه نمایان است، پس از محاسبه میانگین خیدوهای مربوط به ابعاد مختلف اقتصاد روستایی و دو گروه مورد بررسی، بیمه محصولات کشاورزی، به جز در بعد سرمایه‌گذاری، در دیگر ابعاد و مؤلفه‌های مختلف اقتصادی، اثری مثبت داشته است و می‌توان چنین گفت که در مجموع، بیمه محصولات کشاورزی بر توسعه اقتصادی مناطق روستایی مؤثر بوده است و می‌تواند به‌عنوان رویکردی نوین در این زمینه مورد توجه قرار گیرد. به دیگر سخن، بیمه محصولات کشاورزی در مجموع، اثر مثبت و معنیداری بر اقتصاد روستاییان دارد؛ با این همه، تأثیری روی شماری از متغیرها نیز، نداشته است.

بر پایه نتایج آزمون خیدو، می‌توان چنین گفت که در متغیرهای افزایش درآمد، اشتغال و تولید، میزان معنیداری (Sig) کمتر از $0/05$ بوده و از همین‌رو، اثر آن مشخص است؛ بنابراین فرضهای یکم، دوم و

چهارم، مورد تأیید قرار می‌گیرد و فرض سوم پژوهش رد می‌شود. نکته درخور توجه در بررسی نتایج و یافته‌های این پژوهش، همسان بودن نتایج در دو گروه مورد بررسی (روستاییان و کارشناسان) است.

جدول شماره ۱۲: نتایج کلی برگرفته از میانگینهای به‌دست‌آمده در آزمون کای اسکوئر (خی‌دو)

متغیر	کشاورزان		مستولان	
	میانگین	جمع	میانگین	جمع
بهبود درآمد	۳/۷۲	۵۶۲۴	۳/۸۷	۶۹۹
افزایش محصول	۳/۹۶	۴۹۵۴	۳/۱۵	۵۶۸
سرمایه‌گذاری	۲/۱۸	۲۷۳۴	۲/۹۴	۴۴۶
اشتغال	۳/۶۸	۲۷۶۴	۳/۷۵	۳۳۸

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

جمع‌بندی و پیشنهادها

در این پژوهش، نخست، به بررسی پیشینه و بنیادهای نظری مرتبط با بحث بیمه و اقتصاد روستایی پرداخته و سپس، مهمترین دیدگاهها در این زمینه، ارائه و واکاوی شد. از آنجاکه این پژوهش از نوع کاربردی و از دیدگاه روش، توصیفی-تحلیلی با رویکرد پیمایشی بوده است، بنابراین، مطالعات میدانی و تکمیل ۲۵۰ پرسشنامه از سوی خانوارهای روستایی از میان ۵ روستای انتخابی به روش تصادفی در شهرستان سامان از توابع استان چهارمحال و بختیاری، و همچنین، ۳۰ نفر از متخصصان و کارشناسان مرتبط، انجام گرفت. نظر به اینکه در این پژوهش، بر نقش بیمه محصولات کشاورزی در توسعه اقتصاد روستایی و ابعاد آن، تأکید بوده است، تلاش شد تا با کاربرد آزمونهای مناسب و بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS به بررسی فرضیه‌های پژوهش پرداخته شود.

چنانکه ملاحظه می‌شود، یافته‌های این پژوهش با نتایج نمونه‌های مطرح شده در پیشینه پژوهش نیز، همخوانی و نزدیکی دارد؛ به گونه‌ای که شاخصها و ابعاد مورد بررسی این پژوهش، از سوی دیگر پژوهشگران داخلی و خارجی، تأیید شده است و لزوم تداوم و گسترش این رویکرد را بیش از پیش، نمایان می‌سازد. با این همه، موضوع افزایش سرمایه‌گذاری، از ابعادی بود که تأیید نشده و بیمه محصولات کشاورزی در منطقه مورد بررسی، بر افزایش آن، تأثیری نداشته است.

از همین رو، در پایان، با توجه به نتایج به دست آمده از جستارهای نظری و مطالعات میدانی این پژوهش، و در راستای بهبود عملکرد بیمه، نکته‌ها و پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود که هم برگرفته از نظرها و خواسته‌های کشاورزان و هم برپایه دیدگاههای مسئولان و کارشناسان است:

۱- روند گسترش سطح بیمه محصولات کشاورزی، به عنوان عاملی برای تعدیل خسارت وارد شده به کشاورز برای رسیدن به هدفهای کلان اقتصادی، ادامه یابد.

۲- بهبود سیاست بیمه محصولات کشاورزی، نیازمند حرکتی اساسی از سوی دولت، پشتیبانی بخش خصوصی و همکاری بیشتر کشاورزان است؛ بنابراین، یافتن راهکاری در این زمینه، برای اقدامی هماهنگ، توصیه می‌شود.

۳- از آنجاکه بیمه کشاورزی بر بهبود درآمد، اشتغالزایی و افزایش محصولات کشاورزی، مؤثر است، باید این روند ادامه پیدا کند و صندوق بیمه نیز، محصولات بیشتری را زیر پوشش قرار دهد.

۴- پیشنهاد می‌شود، کارگزاران و نمایندگان بیمه کشاورزی (بخش خصوصی) در بررسیهای خود برای ارزیابی و تعیین میزان خسارت، به جای ارزیابی منطقه‌ای، ارزیابی را در سطوح کوچکتر، مانند هر باغ یا هر قطعه زمین انجام دهند تا هم کشاورزانی که با خسارت بیشتری روبه‌رو شده‌اند از غرامت مناسبتری برخوردار شوند و هم کشاورزانی که کمتر خسارت دیده‌اند، حق بیمه یکسانی با خسارتدیدگان نپردازند تا بدینسان نیز، میزان خسارت با غرامت دریافتی متناسب و همخوان شود.

۵- سرعت در پرداخت غرامت به کشاورزان، انگیزه آنان را نسبت به بیمه محصولات کشاورزی افزایش می‌دهد؛ بنابراین، انجام اقدامی هماهنگ از سوی صندوق و نمایندگان آن، پیشنهاد می‌شود.

۶- حق بیمه دریافتی از کشاورزان، در صورت پدید آمدن خسارتهای گسترده، کاهش یابد.

۷- صندوق بیمه کشاورزی از سرمایه‌گذاران در بخش کشاورزی، حمایت و پشتیبانی کند.

منابع:

۱. ترکمانی، ج. (۱۳۸۳)، «ارزیابی نقش بیمه در ایجاد امنیت تولیدات کشاورزی»، مجموعه مقالات دوسین همایش علمی بیمه و امنیت سرمایه‌گذاری در کشاورزی، تهران.
۲. جهان‌بین، ر. و کاوه، ک. (۱۳۹۱)، «بررسی و تحلیل نقش بیمه محصولات کشاورزی در توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستای عباس آباد شهرستان دره شهر)»، دوسین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت محیط زیست، تهران.
۳. خادم آدم، ن. (۱۳۶۵)، سیاست‌های اقتصاد کشاورزی در نظام‌های مختلف و ایران، تهران، نشر پیشرو.
۴. سازمان جهاد کشاورزی (۱۳۹۲)، آمار نامه کشاورزی استان چهارمحال و بختیاری، منتشر نشده.
۵. شاهنوشی، ن. دهقانیان، س. محمودی، ن. (۱۳۸۴)، «تأثیر بیمه کشاورزی بر ارزش تولیدات زیربخش‌های زراعت و باغبانی»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، سال دوم، شماره ۵ و ۶.
۶. کرباسیان، ع. کابوزیا، ن. (۱۳۸۲)، «بررسی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی استان سیستان و بلوچستان»، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال یازدهم، شماره ۴۱ و ۴۲، صص ۱۸۴-۱۶۷.
۷. کرباسیان، م. (۱۳۸۵)، «نقش بیمه در اقتصاد»، روزنامه شرق، مورخ: ۲۷ شهریورماه تهران.
۸. کهنسال، م. (۲۰۰۶)، «بررسی اثرات اقتصادی - اجتماعی بیمه محصولات کشاورزی شهرستان مشهد»، مجله علوم و صنایع کشاورزی، ش ۳.
۹. محمودصالحی، ج. (۱۳۷۲)، حقوق زیان‌دیدگان و بیمه مسئولیت مدنی، دانشگاه تهران، تهران.
۱۰. مرکز آمار ایران (۱۳۹۰)، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان چهارمحال و بختیاری.
۱۱. مهندسین مشاور آرمانشهر (۱۳۸۷)، طرح جامع شهرسامان.
۱۲. نجفی، ب. و احمدپور برازجانی، م. (۱۳۸۰)، «ارزیابی عملکرد برنامه بیمه محصولات کشاورزی»، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال ۹، شماره ۳۵، صص ۷۹-۱۰۷.
۱۳. نصایبان، ش. (۱۳۸۱)، «راهبرد مناسب بیمه محصولات کشاورزی: مطالعه موردی محصولات استراتژیک»، پژوهشنامه اقتصادی، صص ۱۰۱-۱۲۳.
۱۴. نیک نامی، م. حاتمی، ف. و لشکرآرا، ف. (۱۳۸۸)، «اثرات بیمه محصولات کشاورزی بر وضعیت اقتصادی کدمدکاران خسارت دیده شهرقم»، پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، سال دوم، شماره ۳، صص ۱۱۷-۱۰۷.
۱۵. همتی، ع. (۱۳۸۴)، «نقش بیمه محصولات کشاورزی در توسعه بخش کشاورزی: موانع و راهکارها»، فصلنامه صنعت بیمه، سال بیستم، شماره ۴، صص ۳۷-۵۰.
۱۶. همتی، ف. ایرانی‌پور، ش. باقرزاده، ف. اکبری، ر. (۱۳۸۸)، «اهمیت بیمه محصولات کشاورزی در اقتصاد کشاورزی و اقتصاد ملی»، فصلنامه شیرین بیان، سال سوم، شماره ۱۲، صص ۴۴-۴۱.
۱۷. والی‌نژاد، م. (۱۳۸۱)، «مقدمه‌ای بر بیمه و پیشینه آن در ایران»، بانک و اقتصاد، شماره ۲۸، صص ۶۳-۵۰.

18. Festus M Epetimehin Joseph Ayo Babalola (2004). Agricultural Insurance IN Nigeria and the Economic Impact
19. John Quiggin, Giannis Karagiannis and Julie Stanton (1982) "Crop Insurance and Crop Production : An Empirical Study of Moral Hazard and Adverse Selection". *Australian Journal of Agricultural Economics*, 37(2), 95-113.
20. Mahul, O. and Stutley (2010), Government Support to Agricultural Insurance - Challenges and Options for Developing Countries . The World Bank, Washington, USA.
21. Mellor, J. W. (1992), Agriculture on the road to industrialization, Johns Hopkins University Press, Baltimore, MD.
22. Smith, V. and Baquet, A.E. (1996), "The Demand for Multiple Peril Crop Insurance: Evidence from Montana Wheat Farms". *American Journal of Agricultural Economics*, 78: 189-201.
23. Sumner, D.A., J.M. Alston, and J.W. Glauber, (2010), "Evolution of the Economics of Agricultural Policy". *American Journal of Agricultural Economics* 92(2): 403-423.
24. Vandever, M. L. (2001), "Demand for Area Crop Insurance Among Litchi Producers in Northern Vietnam" *Economic Research Service*, us Department of Agriculture. 26: 173-184.

The Effects of Crops Insurance on the Rural Economy

Case study: Saman Township

Dr. A. Norouzi* & T. Ghasemi**

Abstract

The issues related to supplying the dietary needs across today's world are considered among the fundamental problems facing the mankind and agriculture which is regarded as the foundation of dietary productions. The solution to this difficulty is to adopt suitable politics towards increasing production power and decreasing risk in the agriculture; this is considered among the plans by which the dietary safety is attained. In this regard, it is posed to ensure the agricultural products as a suitable strategy to decrease the economic risk and enhance the dietary safety in the society. The purpose of this study is to investigate the role of the insurance of agricultural products in the economic status of the villagers living in Saman County. The present study is of the applicative type, its method is descriptive-analytical based on measurement, and also its data was gathered through the library as well as field-based methods. The field-based study was conducted through designing and filling in the questionnaire given to 250 households in villages of Savadjan, yase chai, Kah-kesh, Chamaly and Chlevan which were chosen randomly along with 30 experts and respective authorities (Insurance fund and Agriculture Jihad). The obtained data was analyzed by using SPSS software. The results of (χ^2 test) obtained out of the study are indicative of the suitable effect of ensuring the agricultural products on the economy of the under study villages. In addition, the results obtained out of the test show that ensuring the agricultural products plays an effective role in enhancing the income, increasing the employment, as well as increasing the agricultural products; however, is not the case in investment enhancement in agriculture.

Keyword:

Crop Insurance, Risk, Rural Economy, Saman Township.

* Assistant Professor of Department of Geography, Payam Noor University. E-mail: norouzi_1386@yahoo.com

** M.A. of Geography, Payam Noor University.